

L-Ewwel Taqsima — DAWL

ZMIEN IL-PROFETI TA' IZRAEL IL-PROFETA AMOS

Għall-habta tal-1058 Q.K., David kien sar sultan tat-tribu ta' Ġuda u, wara seba' snin mill-mewt ta' Isboset, l-ahħar iben is-sultan ta' qablu Sawl, kollu kemm hu Izrael għaraf b'sultan tiegħu lil David, li dan, imbagħad, minn Hebron ġarr saltnatu fuq is-Sijon u bhala l-Belt ewlenija ġħamel il-Ġerusalem. Hekk Gerusalem saret il-belt politika u ċ-ċentru religjuż tan-nazzjon Lhudja. Għar-rebbiet kbar tiegħu, David sar ir-Ras ta' saltna qawwija u setagħna, meqjuma mill-barranin u mmexx-ja b'għerf u għaqal ta' fejda għall-ġewwenin. L-imġieba tiegħu kollha turi li David kien ta' ħsus religjużi mill-aqwa u ta' heġġa għall-glorja tal-Mulej u, għalkekk kien waqa' fi htijet kbar, l-indiema u t-tewbiet tiegħu stħoqqu l-ħniena u l-mahfra minn Alla. Wara mewtu, qr'ib is-sena 1018, wiret is-saltna ibnu Salamun li mogħni mis-sema b'għot-jiet kbar, bit-talb imheġġeg tiegħu, stħoqqlu jaqla' dehen u għerf hekk kbir, li bihom seta' jmexxi saltnatu fis-sliem, fil-ġid u fil-ġieħ. Waqqaf Tempju ta' l-akbar ġmiel għall-qima tal-Mulej, bena palazzi mill-isbah li żejnu l-belt u holoq bliest li jghaxx qu, fosthom il-belt ta' Palmira fin-naħha ta' fuq tal-Palestina u fetaħ marsa (port) fil-golf Elanitku, imnejn flotta kienet tbaħħar għal Ofis u għal Jemen biex terġa' lura mgħobbija bid-deheb. Iżda dan il-kbir sultan, imħajjar min-nisa għorba, kien ta' lili nnifsu għall-hajja zienja u ta' tbaħrid, tilef emmnietu b'għajjb kbir

għaliex u għall-poplu t'Alla. Ghedieb il-Mulej, għalhekk, ma naqsux minn fuqu u minn fuq saltnatu. Kien għadu haj: is-Sirju b'Damask u bl-Idumeja nhallu mill-ħakma tiegħu, u marru għal rashom; tbaħrid u korruzzjoni kienu jsaltnu fil-Qorti, il-poplu mdejjaq u magħfus bit-taxxi u biex tagħqad, mal-mewt ta' Salamun, iqum Geroboamu, mit-tribu ta' Efrajm għadu tat-tribu ta' Ġuda, u holoq is-saltna l-Ġdida ta' IZRAELI li mifruda minn dik ta' Ġuda, kienet tinsfirex minn Betel sa Dan, kontra dik ta' Roboam, bin Salamun.

Gara, għalhekk, li mall-firda politika dlonk giet il-firda reliġjuża: infirxet ix-xiżma, ghax biex ibieghed il-poplu tiegħu, miż-żjajjar għat-Tempju ta' Gerusalem, li kien taħt is-saltna ta' Ġuda, Geroboamu waqq-qaf f'Betel u f'Dan il-kult tal-Għoġol tad-deheb, li fetah it-triq għall-qima ta' Baal u, li kieku ma kinetx il-heġġa tal-Profeti r-religjon mosejka fit-tribu tan-naħha ta' fuq, kienet tiġi fix-xejn.

AMOS hu mill-ewlenin fil-lista tal-Profeti t'Alla. Ragħaj imsejken ta' mriehel, gie magħżul minn Alla biex ixandar il-qrer u jħabbar — ghedieb tal-qilla tal-Mulej kontra l-idolatrija u s-saltna xiżmatika ta' Geroboam. Hu qeda l-missjoni tiegħu għall-habba ta' nofs is-seklu VIII, Q.K. sewwa sew madwar is-snin tal-fondazzjoni ta' Ruma.

Il-waqgħa ta' qajl qajl li ġrat jew kienet qiegħda tigħi mill-Istati Aramin tas-Sirja, flimkien mat-tfixxil

kbir tal-Assirja, li kienet f'tislita mal-popli tal-Armenja, ghamlu hekk, li s-saltna ta' Izrael setghet tarfa' rasha, u tfur sewwa bil-gid materjali taht is-saltna l-iżjed ta' Geroboam II. Imma, jaħasra! kemm taħsir, tbahrid u grieħi fir-ruh ta' l-ghonja, u kemm faqar u tħakkis ukoll f'dawk li kien l-aktar foqra! (Amos 8, 5b, 6). U biex iwiddeb lill dawn, idolatri u xiżmatici, kien imsejjah

s-siggar tal-gummajż.

Il-gummajża hi sigra qisha bħal dik tat-tin tagħna, li tagħmel tin selvaġġ u toghla ftit iżżejjed minn 10 metri u, għalhekk, m'għandniex in-halltuha ma' dik tagħna jew ta' l-Ewropa. Minn din is-sura ta' sigra, fi żmienu, jingabar il-frott, jitnaqqax bid-dwiefer jew b'xi ghodda siewja, biex mill-frotta johroġ donnu dmugħ imħalleb ta' toghma qarsa u, li jdew-

Gummajża ta' Ĝeriko.

Amos bħala profeta fi żmien Ĝeroboam II.

Amos, qabel ma ġie msejjah minn Alla għall-ministeru ta' profeta, kien raħħal, jirgħa l-imriehel u jrawwem u jieħu ħsieb is-siggar tal-gummajż fil-pajjiż u Tekwa, li jiġi ftit mili bogħod n-naħha ta' ifsel ta' Betlehem. Kellu, mela, sengħa mill-iż-żejjed baxxi u kien ta' qagħda soċċali mill-inqas, ukoll jekk nifħmu li hu kien is-sid ta' l-imriehel li kien jirgħa u ta' l-art li fiha kien irrawwem u jikkura

wem is-sajran biex ikun jista' mbagħad, jittiekel mill-foqra; ukoll iz-zokk tas-sigra jitqaxxar, u b'dan il-qxur il-Lhud kien jinqdew għal bosta hwejjeg.

Amos, mela, kien haddiem ta' qagħda baxxa f'pajjiżu Tekwa. Iżda fejn jiġi sewwa dan il-pajjiż? Kien fis-saltna ta' Ĝuda jew f'dik ta' Izrael? Il-kittieba tal-qedem ftit u xejn taw każ ta' din il-haga u wieġbu għaliha kif deħrillhom mill-ewwel daqqa t'ghajnej, mingħajr ma qagħdu

jiflu bir-reqqa l-kwistjoni hekk, li S. Ċirillus ta' Lixandra, il-psewdu Epifanju u hafna Rabbini qalu li l-belt ta' Amos tigi t-tribu ta' Zabulon jew ta' Aser. Imma oħrajin, b'aktar dehen, iħidu li hi fis-saltna ta' Guda, in-naħa t'isfel ta' Gerusalem u ta' Betlem, mhux bogħod mill-Baħar il-Mejjet. S. Glormu jħid: "Hi bogħod sitt mili, in-naħa t'isfel, mill-qaddisa Betlehem, fejn twieled il-Feddej tad-dinja".

Hu x'inhu, Alla għażel lil Amos, ma harixx lejn il-qagħda baxxa tiegħu u ta' sengħatu, u bagħtu profeta ġhejn is-santwarju xiżmatiku ta' Betel, fis-saltna ta' Geroboam II, biex jipprietka u jxandar lil dawk ta' Izraeli dnubiethom u jfiehemhom sewwa li "l-vera reliġjon ma tistax toqghod mal-querq, ma' l-ingustizzja, mal-materjalizmu li għandhom, mal-kefrija f'għamilhom mghottijin taħt qima reliġjuża, nieqsa mill-qalb; u biex iwiddibhom u jheddidhom b'ghedieb il-Mulej li huma fil-qrieb li jaqgħu fuqhom" (Amos 6, 4-7).

Bxajjar bħal dawn, m'għandniex xi nghidu, ma setghux jogħġgbu lil dawk ta' Izrael; imgharrin fid-draw-wiet tagħhom ta' frugħa, ta' vizzjji, ta' querq, ta' tbahrid u ta' żina, mghottijin minn qima fiergħa reliġjuża, kellha bil-fors tqajjem lill-gholjin u lill-baxxi biex iqumu kontra l-profeta u ma jħallu xjikx filhom iż-żejjed ghawwarhom u jbassrlhom fil-qrieb għedieb il-Mulej. Għalkemm ma ażżardawx iħagggruh u joqtluh, issäċerdot tas-santwarju ta' Betel, Amasja, bagħat messaġġ lil Geroboam II, fejn qallu hekk: "Hawn Amos li qed iqajjem u jxewwex kontra tiegħek fl-istess dar ta' Izrael; il-pajjiż ma jiflaħx jisimghu iż-żejjed. Hu qed iħid u jtieni: "Geroboam jiġi

maqtul bix-xabla, u Izrael jiġi meħud ilsir 'il bogħod minn artu'. U mhux kuntent is-säċerdot Amasja li bagħat dan il-messaġġ lis-sultan, idur kontra Amos stess u jħidlu: "Itlaq mur barra minn hawn, ja bassar halliemi! Erġa' lura lejn pajjiżek! Hemm fittex li ttaffi ġuhek bil-profeziji tiegħek; hu l-hin li twarrab il-profeziji minn Betel; hawn, fejn hu mwaqqaf is-santwarju tas-sultan, u t-tempju nazzjonali tagħna!" U Amos wieġ-bu: — "La jien profeta, lanqas bin profeta; imma rahħal u nuqqaxi l-gummaġż; — Hu l-Mulej li qalaghni minn qalb l-imriehel; Hu l-Mulej li għamarli: Mur u bassar kontra l-poplu tiegħi, Izrael! (Amos 7, 10-15). "Dak, jewwilla, li għalih l-iljun johrog l-ghajta tal-biża' tiegħu, ma jitrigħedx? — U dak, li lilu l-Mulej jagħti l-amar tiegħu, ma jbassarx?" (Amos 3, 8).

Hi x'inhi, Amos wara ffit z̠mien kellu jitlaq mis-saltna ta' Izraeli, għax, min jaf kieku, x'kien jgħaddi minnu.

Aktarx li Amos, wara li mar lura qalb niesu u qabad mill-ġdid il-ħajja ta' rahħal u ragħaj l-imriehel seta' jħallielna bil-miktub dak li wasilna b'ismu; jew forsi seta' wkoll haseb minn qabel iqabbar lil xi wieħed mis-semmiegħha jew dixxipli tiegħu biex jiktbu minn floku kien ġegħelu jgħid lill-poplu tiegħu ta' Izrael.

Jibqa' dejjem, iż-żda, li l-Profeta Amos hu l-ewwel wieħed fost il-profeti kittieba: Elija u Eliżew, li kienu qablu, ma hallew il-nadha propriju xejn bil-miktub. Hu kien ukoll, kif rajna belti mis-saltna ta' Guda, u biss b'amar tal-Mulej qeda l-missjoni tiegħu ta' Izrael.

TMIEM